

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مطالعات اجتماعی و آداب زندگی

ششم دبستان

نیازهای ویژه (ذهنی)

۱۳۹۴-۹۵

وزارت آموزش و پرورش
سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

برنامه ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: معاونت برنامه ریزی آموزشی و توان بخشی، کارشناسی برنامه ریزی آموزشی و درسی

کودکان و دانش آموزان کم توان ذهنی

نام کتاب: مطالعات اجتماعی و آداب زندگی پایه ششم ابتدایی کد: ۵۰/۷۲

مؤلفین: نسیم عزیزی، عفت قیومی، حمیده کریم خانی

آماده سازی و نظارت بر چاپ و توزیع: اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۹-۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وب سایت: www.chap.sch.ir

مدیر هنری: مجید ذاکری یونسی

طراح گرافیک و صفحه آرایی: محمد عباسی

تصویرگر: صبا صفا

عکاس: الهام قزوینی

طراح جلد: مجید کاظمی

ناشر: شرکت افست (سهامی عام) (www.Offset.ir)

سال انتشار: ۱۳۹۴

حق چاپ محفوظ است.

ISBN 978-964-05-2053-6

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۲۰۵۳-۶

تعلیم و تعلّم عبادت است.

امام خمینی(ره)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

﴿... و من احيائها فكما نحا احياء الناس جميعا...﴾

بی سبب نیست که کار معلمان کودکان استثنایی را به «شغل انبیاء و مصلحان بزرگ عالم^۱» تشبیه کرده‌اند، چرا که ماهیت تلاش عاشقانه‌ی آنان جهاد در مسیر احیاء انسان‌هاست. موفقیت در این جهاد خداجویانه مرهون تدوین برنامه‌ی درسی متناسب با توانمندی‌ها و نیازهای دانش‌آموزان استثنایی است به نحوی که نارسایی برنامه‌های درسی و شرایط آموزش و پرورش عمومی برای دربرگرفتن این گروه از دانش‌آموزان حذف آنان از جریان تعلیم و تربیت عمومی را موجب نشود. اینک خدا را شاکرم که پس از مدت‌ها تلاش ایثارگرانه‌ی معلمان و کارشناسان این سازمان بار دیگر به بار نشست و بخش دیگری از مجموعه‌ی برنامه‌های درسی ضروری برای پرورش استعدادهای دانش‌آموزان عزیزی که در یادگیری و نیازها شرایط متفاوتی دارند برای بهره‌گیری آنان به چاپ رسید.

در این راستا محتوای کتب درسی کودکان استثنایی در مدارس ویژه به منظور تمهید زمینه‌های فراگیری مطالب و مهارت‌هایی که دانش‌آموزان را برای زندگی در جامعه‌ی امروز آماده می‌سازد طراحی شده است. امیدوارم تکمیل این حلقه‌های نهایی زنجیره آموزش و پرورش عمومی و حرفه‌ای، با فراهم آوردن کفایت‌های فردی و اجتماعی لازم، آرزوهای عموم معلمان و والدین این کودکان و نوجوانان را جامه واقعیت بپوشد. بر خود فرض می‌دانم از همه‌ی دست‌اندرکاران تدوین این مجموعه در سازمان و نیز مقام محترم عالی وزارت و دست‌اندرکاران سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی به‌ویژه اداره‌ی کل چاپ و توزیع کتب درسی که با حمایت‌های خود در برآورده شدن این نیازها و آرزوی معلمان و دانش‌آموزان استثنایی نقش بزرگی را ایفاء کردند، صمیمانه سپاسگزاری نمایم.

آن‌جا که هیچ اثر انسان ساخته‌ای بدون ضعف و کاستی نخواهد بود، مشتاقانه چشم به راه نظریات و پیشنهادهای صاحبان اندیشه و تجربه در جهت ارتقاء کیفیت این برنامه‌ها خواهیم بود.

و ما توفیقنا الا با... العزیز الحکیم

معاون وزیر و رییس سازمان آموزش و پرورش استثنایی

صفحه	عنوان
۱ ۳ ۶	فصل اوّل: خودشناسی درس اوّل: مشخصات فردی من درس دوم: خود را بهتر بشناسیم
۹ ۱۱	فصل دوم: خانواده درس سوم: مشکل خانوادگی
۱۵ ۱۷	فصل سوم: تعامل انسان و محیط درس چهارم: عیادت بیمار
۲۱ ۲۳	فصل چهارم: وسایل ارتباط جمعی درس پنجم: اینترنت
۲۵ ۲۷	فصل پنجم: آشنایی با مقرّرات عبور و مرور وسایل نقلیه درس ششم: مقرّرات عبور و مرور
۳۵ ۳۷	فصل ششم: آشنایی با اماکن تاریخی درس هفتم: شهر همدان
۴۱ ۴۳ ۴۷ ۵۰	فصل هفتم: آشنایی با کشور ایران درس هشتم: جهت های فرعی را بشناسیم درس نهم: استان چهار محال و بختیاری درس دهم: استان بوشهر
۵۵ ۵۷	فصل هشتم: بهداشت محیط درس یازدهم: روز زمین پاک
۶۱ ۶۳	فصل نهم: اوقات فراغت درس دوازدهم: اوقات فراغت

خداوند مهربان را سپاس می‌گوییم که به لطف او توانستیم در راستای تحول بنیادین و تغییر نگرش‌ها در قلمرو آموزش و پرورش و استقرار پایه ششم ابتدایی و نیز توجه به چهارچوب برنامه درسی ملی کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی را تولید و به شما تقدیم کنیم. مطالعات اجتماعی یکی از حوزه‌های مهم یادگیری است که از انسان و تعامل او با محیط در زمان‌های مختلف صحبت می‌کند. این حوزه مفاهیم و موضوعات متعدد و مختلفی چون تاریخ، جغرافیا، مردم‌شناسی و... را در بر می‌گیرد. برنامه درسی مطالعات اجتماعی با تلفیق محتوا در موضوعات یاد شده سعی در تحقق قابلیت کاربردی این درس و پیوند آن با زندگی واقعی دارد. لذا ضروری است که شما معلم عزیز، ضمن توجه به اهداف این درس و تاکید بر دانستنی‌ها و نگرش‌ها، کتاب را به عنوان بستری برای تحقق اهداف قلمداد نمایید.

این کتاب شامل ۹ فصل است که در هر فصل موضوعاتی ارائه شده است.

به همراه این کتاب، جزوه راهنمای معلم تولید شده است. به شما توصیه می‌کنیم این راهنما را به دقت مطالعه کنید. کتاب مطالعات اجتماعی و آداب زندگی پایه ششم براساس بخش‌های زیر تدوین گردیده است.

معرفی فصل

این صفحه دارای یک تصویر مرتبط با عنوان فصل است که نشان‌دهنده‌ی آغاز یک فصل است.

"به این تصویرها توجه کنید."

ابتدای هر فصل صفحه‌ای تحت عنوان "به این تصویرها توجه کنید" گنجانده شده است. که هدف از آن، ارائه‌ی پیش‌سازمان‌دهنده‌هایی برای هدایت دانش‌آموزان جهت درک بهتر موضوعات مطرح شده در آن فصل است.

متن درس

متن‌های دروس با هدف آموزش مفاهیم مربوط به شناخت خود و رفتارهای مناسب در موقعیت‌ها و مکان‌های عمومی، شناخت وظایف خود در مقابل دیگران، آشنایی با مکان‌های تاریخی و موقعیت‌های جغرافیایی و... سعی در پرورش و شکوفایی مهارت‌های شخصی و اجتماعی دانش‌آموزان دارد.

فکر کنید و پاسخ دهید.

پرسش‌های این قسمت برای ارزیابی میزان درک و تثبیت یادگیری دانش‌آموزان مطرح شده‌اند. این پرسش‌ها اغلب به گونه‌ای مطرح شده‌اند که علاوه بر ارزیابی متن درس، قابلیت تعمیم آموخته‌های دانش‌آموزان را به موقعیت‌های دیگر مورد بررسی قرار می‌دهد.

فعالیت ۱ و ۲

هدف از طراحی این دو فعالیت، توسعه و تعمیق آموخته‌ها و به‌کارگیری و تعمیم آن‌ها توسط دانش‌آموزان در زندگی روزمره است. این فعالیت‌ها بخشی به صورت فردی و بخشی به صورت گروهی طراحی شده‌اند. بدیهی است راهنمایی و هدایت آموزگاران در بهبود انجام این فعالیت‌ها توسط دانش‌آموزان نقش بسزایی خواهد داشت.

فعالیت ۳

طراحی تمرین‌های این فعالیت به عهده‌ی همکاران گذاشته شده است با این هدف که آموزگاران محترم با توجه به شرایط، وضعیت و امکانات محلی و جغرافیایی خود و با توجه به نیازهای فردی و گروهی دانش‌آموزان اقدام به طراحی این قسمت نمایند. و دانش‌آموزان می‌توانند فعالیت طراحی شده در این بخش را در کتاب خود ثبت نمایند.

در پایان، با تشکر از تمامی همکاران که با حسن اجرای این برنامه تحقق اهداف آن را میسر می‌سازند. امید است آموزگاران محترم ما را از نظرات و پیشنهادات خود بهره‌مند سازند.

گروه تألیف کتاب مطالعات اجتماعی

پایه ششم ابتدایی با نیازهای

ویژه ذهنی

فصل اوّل

خودشناسی

به این تصویرها توجه کنید

مشخصات فردی من

آن روز ما درس مطالعات اجتماعی داشتیم. آموزگار کلاس، آقای دلیری از ما خواسته بود، تصویر صفحه اول شناسنامه های خود را همراه داشته باشیم. وقتی او به کلاس آمد بعد از سلام و احوال

پرسی از ما خواست به تفاوت نام و نام خانوادگی خودمان و دیگران توجه کنیم. سپس از هر کدام از ما خواست نام پدر خود را بگوییم. آن گاه گفت: **به نام، نام خانوادگی و نام پدر، مشخصات فردی ما می گویند.**

آیا می خواهید مشخصات فردی دیگری غیر از نام و نام خانوادگی و نام پدر خود را بدانید؟

سپس ما را به گروه های دو نفره

تقسیم کرد و از هر کدام از ما خواست با نگاه کردن به تصویر شناسنامه خود، برگه زیر را کامل کنیم.

برگه مشخصات فردی

نام پدر:	نام خانوادگی:	نام:
شماره کد ملی:	تاریخ تولد:	محل تولد:

بعد از پر کردن برگه، آقای دلیری از ما خواست برگه و تصویر شناسنامه های خود را به یک دیگر بدهیم. و هر کس مشخصات فردی دوستش را با آن چه که روی تصویر شناسنامه او نوشته شده است، مقایسه

کند. و در پایان او گفت: سعی کنید مشخصات فردی خود را به یاد بسپارید. و در نگه داری و مراقبت از شناسنامه خود دقت کنید.

در پایان آن روز، ما یاد گرفتیم که هر کدام از ما مشخصات فردی مخصوص به خودمان را داریم که با مشخصات فردی دیگران تفاوت دارد که باید آن ها را خوب یاد بگیریم.

فکر کنید و پاسخ دهید

۱- به جز نام، نام خانوادگی دو مورد از مشخصات فردی را نام ببرید؟

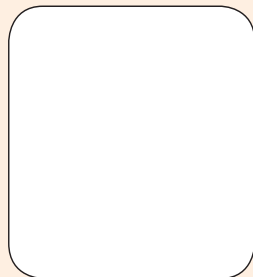
۲- آیا مشخصات فردی ما با دیگران تفاوت دارد؟

۳- مشخصات فردی خود را بگویید؟

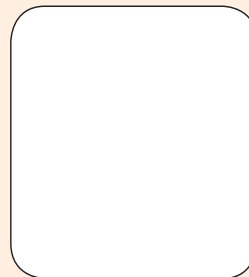
فعالیت ۱

۱- درباره تصویرهای صفحه " به این تصویرها توجه کنید " با یک دیگر در کلاس صحبت کنید.

* با گذاشتن اثر انگشت، جاهای خالی را پر کنید.

اثر انگشت هم گروهی

اثر انگشت دانش آموز

* اثر انگشت یکی دیگر از مشخصات فردی ما است.

فعالیت ۲

۲- دو برگ مشخصات فردی مانند درس تهیه کنید و آن را برای خود و دو نفر از افراد خانواده پر کنید.

فعالیت ۳

۳- طراحی فعالیت های مربوط به این قسمت به عهده آموزگاران است.

خود را بهتر بشناسیم

- آیا تاکنون به خودتان فکر کرده اید؟
  - چشم شما چه رنگی دارد؟ موی شما چه رنگی است؟
  - شما چه درسی را بیشتر دوست دارید؟
  - از میان بازی ها کدام بازی را بهتر انجام می دهید؟
  - آیا شما مهربان و خوش اخلاق هستید؟
حالا به دوست خود فکر کنید.
  - چشم او چه رنگی دارد؟ موی او چه رنگی است؟
  - فکر می کنید دوست شما چه درسی را بیشتر دوست دارد؟ آیا او هم مهربان و خوش اخلاق است؟
- همه ی ما شباهت ها و تفاوت هایی با یک دیگر داریم. به طور مثال همه ی ما به آب، هوا و غذا احتیاج داریم و چیزهای زیبا را دوست داریم. همه ی ما به محبت و مهربانی هم نیاز داریم.

اما شکل و قیافه و توانایی های ما، با هم تفاوت دارد. مثلاً بعضی ها در درس ریاضی توانایی های خوبی دارند و این درس را خوب می فهمند. اما بعضی دیگر در درس فارسی توانایی های خوبی دارند و این درس را بهتر از ریاضی یاد می گیرند. هم چنین در انجام کارها نیز ما با یکدیگر فرق داریم. گروهی ممکن است در زنگ ورزش بهتر از دیگران بدوند و ورزش کنند. اما عده ای دیگر در زنگ هنر کاردستی های زیبایی درست می کنند. بنابراین هر یک از ما توانایی هایی داریم که باعث می شود بعضی از کارها را بهتر انجام دهیم.

حالا هر کدام شما درباره ی خودتان فکر کنید و درباره ی این که به چه چیزهایی علاقه دارید و یا دوست دارید چه کارهای جدیدی را یاد بگیرید، در کلاس صحبت کنید.

فکر کنید و پاسخ دهید

۱- آیا همه انسان‌ها مثل یکدیگر هستند؟

۲- انسان‌ها در چه چیزهایی با یکدیگر تفاوت دارند؟

۳- به کدام درس علاقه‌ی بیشتری دارید؟ چرا؟

فعالیت ۱

* جاهای خالی را پر کنید.

نام من ..... است.

کارهایی را که خوب انجام می‌دهم. ....

.....

کارهایی را که دوست دارم یاد بگیرم. ....

.....

کارهایی که باید بیشتر تلاش کنم تا بهتر آن‌ها را انجام دهم. ....

.....

* به کدام یک از فعالیت های زیر علاقه دارید، آن را علامت بزنید.

☐ کتاب خواندن	☐ تماشای تلویزیون	☐ ورزش کردن	☐ بازی و سرگرمی
☐ کلاس نقاشی	☐ کلاس موسیقی	☐ مسافرت	

- اگر به غیر از این فعالیت ها به فعالیت دیگری علاقه دارید، بنویسید .....

فعالیت ۲

* شما کدام یک از این خصوصیات را دارید. دور آن خط بکشید.

خنده رو	خوش اخلاق	خجالتی
راست گو	ترسو	عصبانی
پرحرف	اخمو	مهربان

فعالیت ۳

* طراحی فعالیت های مربوط به این قسمت به عهده آموزگاران است.

فصل دوم

خانواده

به این تصویرها توجه کنید

این عکس خانواده من است. من، خواهر کوچکم شیرین، برادرم، پدر و مادرم در عکس دیده می شویم. این عکس مربوط به چند سال پیش است. من هر وقت به این عکس نگاه می کنم به یاد یکی از خاطرات کودکی ام می افتم. خواهرم شیرین، در این عکس اخمو است. در آن موقع شیرین مدتی بود کم حرف، بد اخلاق و بی حوصله شده بود و خیلی زود عصبانی می شد و فریاد می زد. برای همین یک روز که به خانه‌ی مادربزرگ رفته بود. پدر و مادرم از من و برادرم خواستند که دور هم بنشینیم و درباره‌ی مشکل شیرین با هم صحبت کنیم.

پدرم گفت: شیرین چند وقت است بد اخلاق شده و این موضوع مهمی است. همه‌ی ما باید درباره‌ی این که چرا اخلاق شیرین تغییر کرده، فکر کنیم و ببینیم برای حل این مشکل خانوادگی چه کاری می توانیم انجام دهیم.

من گفتم: «درس های من در مدرسه زیاد شده است و نمی توانم مثل گذشته در خانه با شیرین بازی کنم. شاید شیرین هم بازی در خانه ندارد و حوصله اش سر می رود.»

پدرم گفت: «شیرین چند وقت است بی اشتها شده و خوب غذا نمی خورد، شاید مریض شده است.»
مادرم گفت: کارهای من هم در خانه خیلی زیاد شده است. و مثل گذشته فرصتی برای داستان خواندن و بردن او به پارک برای بازی ندارم، شاید علت بد اخلاقی او همین باشد.

بعد همهی ما برای پیدا کردن راه حلّ مشکل شیرین به فکر فرو رفتیم. برادرم گفت: «من عصرها زودتر به خانه می‌آیم تا هم در کارهای خانه به مادر کمک کنم و هم با شیرین بازی کنم.»

من گفتم: «من هم با تمام شدن امتحاناتم می‌توانم همین کارها را انجام دهم.»

پدر گفت: «بهتر است شیرین را برای آن

که بی‌اشتها شده به دکتر ببرم تا او را معاینه کند.» پدر ادامه داد: هم‌چنین باید با شیرین صحبت کنیم که بداخلاقی کردن کار بسیار بدی است و باید در رفتارهایش دقت بیشتری کند.

اکنون که این خاطره را برای شما تعریف می‌کنم، شیرین بزرگ‌تر شده و در کلاس پنجم درس می‌خواند. او در حال حاضر دختر خوش‌اخلاق و با حوصله‌ای است. من فکر می‌کنم اگر در آن روز ما در خانواده به مشکل شیرین توجه نداشتیم و برای حلّ آن با هم مشورت نکرده بودیم، اخلاق شیرین اکنون چه‌طور بود؟

مشورت کردن و همکاری افراد خانواده با یک‌دیگر، یکی از راه‌های حلّ مشکلات خانوادگی است.

فکر کنید و پاسخ دهید

۱- یکی از راه‌های حلّ مشکلات خانوادگی، چیست؟

۲- چرا افراد خانواده دور هم جمع شدند؟

۳- آیا تا به حال برای حلّ مشکلی با دیگران مشورت کرده‌اید؟ توضیح دهید.

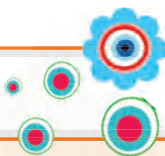
فعالیت ۱

* درباره ی افراد خانواده خود، شغل و سنّ آنها در کلاس صحبت کنید.

فعالیت ۲

* یکی از مشکلات خود را که با مشورت دیگران آن را حل کرده اید در جدول زیر بنویسید.

نتیجه	راه حل	مشکل

*طراحی فعالیت های مربوط به این قسمت به عهده آموزگاران است.

فصل سوم

تعامل انسان و محیط

به این تصویرها توجه کنید

چند وقت پیش مادر بزرگم که با ما زندگی می کند، سخت بیمار شده بود. دکترها به او گفته بودند که باید کاملاً استراحت کند تا بیماریش خوب شود. پدر و مادرم خیلی ناراحت و نگران بودند، اما ناراحتی خود را نشان نمی دادند. در یکی از این روزها، صدای جیغ و گریه خواهر کوچکم از اتاقش بلند شد. من به سمت اتاق او رفتم. مادرم هم که غذای مادر بزرگ را برایش برده بود با عجله آمد.

من پرسیدم چه اتفاقی افتاده؟ خواهرم با گریه گفت: عروسکم نیست. من به او گفتم: چرا این قدر سر و صدا می کنی؟ نمی دانی مادر بزرگ مریض است؟ این سر و صدا نمی گذارد که او استراحت کند. مگر نمی خواهی حال مادر بزرگ خوب شود. با شنیدن این صحبت ها خواهرم ساکت شد و گفت: بله، دوست دارم حال مادر بزرگ زودتر خوب شود. و دیگر سر و صدا نمی کنم. مادر دوباره به اتاق مادر

بزرگ برگشت. من هم خواهر کوچکم را برای شستن دست و صورت به دست‌شویی بردم و به او قول دادم که در پیدا کردن عروسک کمکش کنم.

عصر آن روز چند خانم که از دوستان مادر بزرگ بودند برای عیادت او به خانه‌ی ما آمدند. مادر بزرگ از دیدن آن‌ها بسیار خوش حال شد. آن‌ها با خود گل و کمپوت آورده بودند و در کنار تخت مادر بزرگ نشستند.

عیادت آن‌ها طولانی شد. پس از رفتن آن‌ها مادر بزرگم بسیار رنگ پریده و خسته شده بود. من با نگرانی به او نگاه کردم و به پدرم گفتم: مگر نباید وقتی برای عیادت می‌رویم مدّت کوتاهی در آن جا بمانیم؟

پدرم گفت: بله دخترم، درست می‌گویی مدّت عیادت باید خیلی کوتاه باشد. زیاد با بیمار صحبت نکنیم. تا او دچار خستگی و کسالت نشود. ما با عیادت کردن به بیمار می‌خواهیم بگوییم به یادش هستیم و برای سلامتی او دعا می‌کنیم و باید سعی کنیم به او آرامش و امید به بهبودی و سلامت بدهیم.

فکر کنید و پاسخ دهید

- ۱- عیادت کردن بیمار یعنی چه؟
- ۲- موقع عیادت بیمار چه کارهایی را نباید انجام دهیم؟
- ۳- آیا تا به حال به عیادت بیماری رفته اید؟ درباره‌ی آن صحبت کنید.

فعالیت ۱

در خیابان‌های نزدیک بیمارستان‌ها نصب

* تحقیق کنید چرا علامت می‌شود؟

در مطب پزشکان و بیمارستان‌ها نصب می‌شود؟

* چرا علامت

فعالیت ۲

* نمایشی از عیادت بیمار در کلاس اجرا کنید.

فعالیت ۳

طراحی فعالیت های مربوط به این قسمت به عهده آموزگاران است.

فصل چہارم

وسایل ارتباط جمعی

به این تصویرها توجه کنید

وقتی ما با دوستان و بستگان خود صحبت می کنیم و به حرف های آن ها گوش می دهیم ما با هم ارتباط برقرار کرده ایم. حال فکر کنید وقتی آن ها از ما دور هستند چگونه با آن ها ارتباط برقرار می کنیم؟
بله درست گفتید؛ تلفن و نامه، دو وسیله ی ارتباطی هستند. وسیله ی ارتباطی مهم دیگری هم وجود دارد که اینترنت نام دارد.

ما به وسیله رایانه می توانیم از اینترنت استفاده کنیم و برای دوستان خود نامه بنویسیم که به آن پست الکترونیکی یا ایمیل می گویند. ایمیل بسیار سریع تر از نامه های پستی به دست دوستانمان می رسد.

ما با استفاده از اینترنت می توانیم اطلاعات مختلف مانند عکس ها و نقشه کشورمان ایران و کشورهای دیگر جهان را ببینیم و یا از آب و هوای آن ها اطلاع پیدا کنیم.

ما با خواندن کتاب، مجله و روزنامه چیزهای زیادی یاد می گیریم، اینترنت در زمان کمتری می تواند به ما اطلاعات بیشتری بدهد.

اینترنت بسیاری از کارها را آسان و ساده می کند برای همین در وقت ما صرفه جویی می شود. به طور مثال: به جای رفتن به بانک و ایستادن در صف می توانیم از عابر بانک ها پول دریافت کنیم و یا پول قبض های آب، برق و تلفن را بپردازیم.

فکر کنید و پاسخ دهید

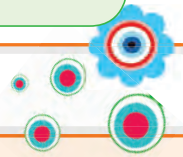

۱- از اینترنت چه استفاده هایی می شود؟ ۳ مورد را بیان کنید.

۲- از اینترنت در انجام کارهای بانکی چه استفاده ای می توان کرد؟ ۲ مورد را توضیح دهید.

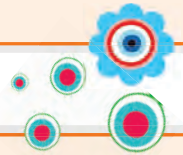
۳- از رایانه به جز استفاده برای اینترنت چه استفاده های دیگری می توان کرد؟

فعالیت ۱

* درباره تصویر صفحه " به این تصویرها توجه کنید." در کلاس با یکدیگر صحبت کنید.

فعالیت ۲

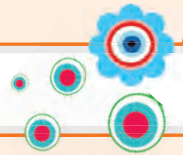
* با کمک آموزگار دربارهی شهر خود از اینترنت اطلاعاتی را به دست آورید و چند جمله دربارهی آن بنویسید.

.....

.....

.....

فعالیت ۳

* طراحی فعالیت های مربوط به این قسمت به عهده آموزگاران است.

فصل پنجم

آشنایی با مقررات عبور و مرور وسایل نقلیه

به این تصویرها توجه کنید

مقررات عبور و مرور

هر روز افراد زیادی در کوچه و خیابان رفت و آمد می کنند، بچه ها به مدرسه، بزرگ ترها به سر کار و بعضی هم برای خرید به بازار می روند. خلاصه هر کسی برای انجام کاری از خانه بیرون می رود. بعضی ها سوار ماشین می شوند و عده ای با موتور سیکلت یا دوچرخه و گروهی دیگر هم پیاده حرکت می کنند. بنابراین خیابان جای شلوغی است، ماشین ها و موتورسیکلت ها در حرکتند و باید کاملاً مواظب باشیم تا اتفاق ناگواری برایمان پیش نیاید.

وقتی ما پیاده هستیم برای عبور از چهارراه ها باید به رنگ چراغ عابر پیاده توجه کنیم. اگر رنگ چراغ قرمز بود، بایستیم و چنان چه رنگ چراغ عابر پیاده سبز بود از چهارراه عبور کنیم. در بعضی از چهارراه ها چراغ راهنمای عابر وجود ندارد. بنا بر این ما باید به حرکت ماشین ها دقت کنیم.

در صورت وجود پل عابر پیاده برای گذشتن از خیابان باید از روی پل عبور کنیم. در بعضی از شهرهای بزرگ راهروهای زیر زمینی یا زیر گذر برای عبور پیاده ها نیز وجود دارد.

وقتی نور کافی وجود ندارد راننده ها به خوبی نمی توانند ببینند، بنابراین اگر در شب می خواهیم از خیابان عبور کنیم باید از محلی بگذریم که نور کافی در آن وجود داشته باشد.

رنگ های تیره مثل سیاه و قهوه ای در شب به خوبی دیده نمی شوند. بنابراین در شب برای گذشتن از خیابان باید لباس هایی به رنگ روشن مثل سفید و زرد بپوشیم.

کسی که در اتومبیل می نشیند باید کمربند ایمنی خود را ببندد.

در خیابان دوچرخه سواری نکنیم.

هیچ گاه به دنبال توپ به خیابان ندویم و در خیابان بازی نکنیم.

وقتی سوار اتومبیل هستیم باید دقت کنیم سر و دست خود را از اتومبیل بیرون نیاوریم، چون ممکن است اتومبیل هایی که از کنار ما عبور می کنند، با ما برخورد کنند.

توجه کنیم قبل از ایستادن کامل اتومبیل در آن را باز کنیم.

هنگامی که کنار راننده نشسته ایم نباید با صدای بلند و یا طولانی صحبت کنیم، چون حواس او پرت می شود.

دقت کنیم وقتی از جلوی اتوبوس و یا مینی بوس به آن طرف خیابان می رویم ممکن است راننده ی ماشین پشت اتوبوس ما را نبیند.

فکر کنید و پاسخ دهید

۱- در هنگام عبور از چهارراه باید چه نکاتی را رعایت کنیم؟ دو مورد را توضیح دهید.

۲- در هنگام شب برای عبور از خیابان چه رنگ لباس هایی باید بپوشیم؟

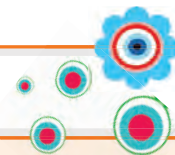
۳- چرا وقتی در ماشین می نشینیم باید کمربند ایمنی را ببندیم؟

فعالیت ۱

* برای تصویرهای صفحه « به این تصویرها توجه کنید » یک جمله بنویسید.

فعالیت ۲

* کدام تصویر صفحه‌ی « به این تصویرها توجه کنید » کار خطرناکی را نشان می دهد، علامت خطر را برای آن تصویر بکشید.

* طراحی فعالیت های مربوط به این قسمت به عهده آموزگاران است.

فصل ششم

آشنایی با اماکن تاریخی

به این تصویرها توجه کنید

یکی از شهرهای زیبا و دیدنی کشور ما ایران، شهر همدان است. همدان جاهای تماشایی و تاریخی فراوانی دارد. از جمله جاهای دیدنی آن، آرامگاه ابوعلی سینا پزشک و دانشمند بزرگ ایرانی و یا آرامگاه بابا طاهر شاعر معروف ایران است. این دو آرامگاه بسیار زیبا و دیدنی هستند و هر روز مردم بسیاری برای دیدن آن ها به آن جا می روند.

آرامگاه ابوعلی سینا

آرامگاه باباطاهر

در نزدیکی شهر همدان، غار بسیار بزرگی به نام علیصدر وجود دارد. این غار در زیر کوهی قرار گرفته است و هر روز مردم بسیاری برای تماشای این غار به آن جا می روند. آن ها برای دیدن داخل غار سوار قایق می شوند و از زیبایی های این غار لذت فراوان می برند.

غار علیصدر

گنج نامه

از جاهای تاریخی دیگر این شهر گنج نامه است. در گنج نامه نوشته هایی بر روی سنگ دیده می شود. گنج نامه یکی از آثار باستانی مهم ایران است. آثار باستانی یعنی ساختمان و وسایلی که از زمان های خیلی گذشته به جا مانده است.

به جز شهر همدان که آثار باستانی فراوانی دارد در شهرهای دیگر ایران هم، آثار قدیمی فراوانی وجود دارد. که

- هر روز مردمان بسیاری برای دیدن آن ها به این شهرها سفر می کنند. ما باید هنگام سفر به این شهرها و بازدید از آثار تاریخی آن ها به این نکته ها توجه و دقت نماییم.
- از کندن و نوشتن روی آثار باستانی و قدیمی خودداری کنیم.
  - ریختن آشغال و زباله باعث زشت و کثیف شدن جاهای دیدنی می شود.
  - همیشه باید به دستورات افرادی که در جاهای دیدنی و باستانی کار می کنند، توجه کنیم.

فکر کنید و پاسخ دهید

- ۱- نام چند جای دیدنی شهر همدان را بگویید.
- ۲- نام یکی از آثار باستانی همدان را بگویید.
- ۳- نام دو شهر ایران را که در آن ها آثار تاریخی وجود دارد، نام ببرید.

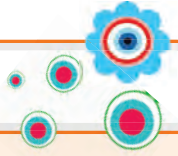
فعالیت ۱

* تا کنون به کدام یک از شهرهای ایران سفر کرده اید؟ نام جاهای دیدنی و باستانی آن را بنویسید.

فعالیت ۲

* تحقیق کنید و با کمک بزرگ ترها جدول زیر را کامل کنید.

نام شهر	جاهای باستانی و دیدنی
.....	سی و سه پل
.....	تخت جمشید
.....	ارگ بم
.....	طاق بستان
.....	آرامگاه حافظ

* طراحی فعالیت های مربوط به این قسمت به عهده آموزگاران است.

فصل هفتم

آشنایی با کشور ایران

به این تصویر توجه کنید

جهت های فرعی را بشناسیم

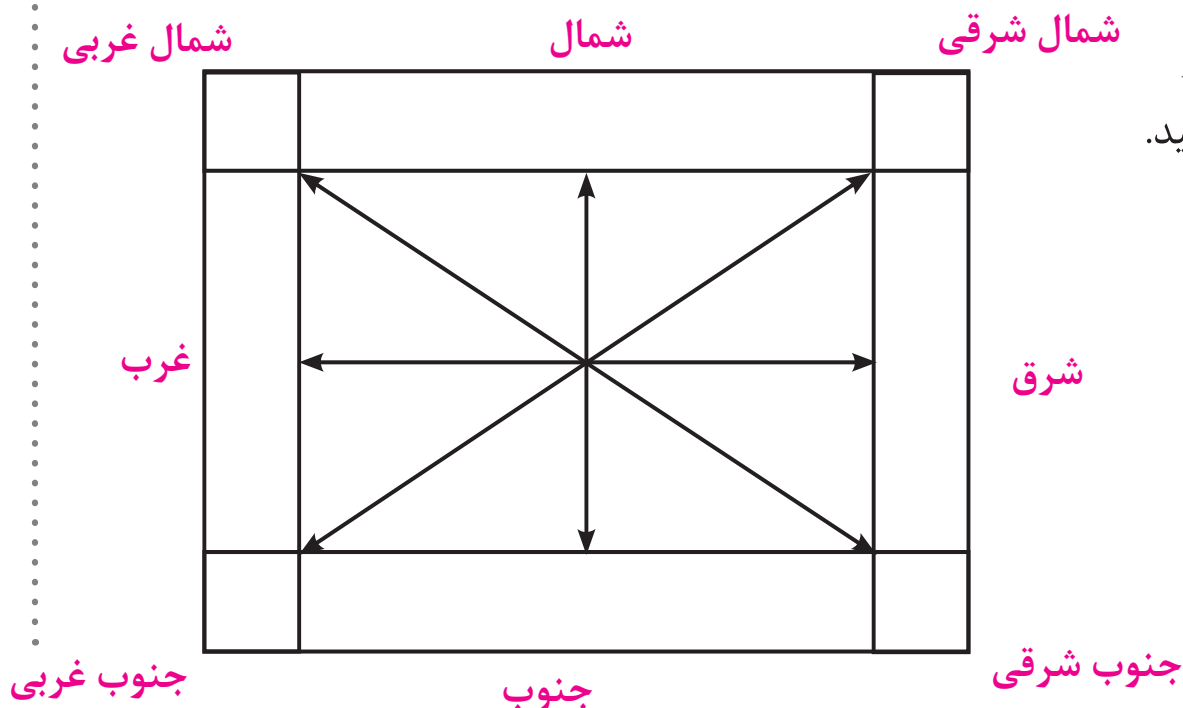
همان طور که می دانید به شمال، جنوب، شرق و غرب چهار جهت اصلی می گویند. به این مستطیل نگاه کنید.

نوار ضلع شمالی آن را سبز کنید.

نوار جنوبی آن را آبی کنید.

نوار شرقی به رنگ زرد و

نوار غربی را قهوه ای کنید.

به جایی که رنگ سبز و زرد یک دیگر را می پوشانند یعنی شمال و شرق، شمال شرقی می گویند.
 به جایی که رنگ سبز و قهوه ای یک دیگر را می پوشانند یعنی شمال و غرب، شمال غربی می گویند.
 و به جایی که رنگ آبی و زرد یک دیگر را می پوشانند یعنی جنوب و شرق، جنوب شرقی می گویند.
 و به جایی که رنگ آبی و قهوه ای یک دیگر را می پوشانند یعنی جنوب و غرب، جنوب غربی می گویند.

به شمال غربی، شمال شرقی، جنوب غربی و جنوب شرقی چهار جهت فرعی می گویند.

حال با توجه به مستطیلی که رنگ کردید، چهار جهت فرعی را روی نقشه ایران ببینید.

فکر کنید و پاسخ دهید

- ۱- چهار جهت اصلی را نام ببرید.
- ۲- چهار جهت فرعی را نام ببرید.
- ۳- نام استان محلّ زندگی خود و استان‌های همسایه‌ی آن را بگویید.

فعالیت ۱

* به نقشه ایران صفحه ۴۴ نگاه کنید و جاهای خالی را کامل کنید.

❁ یکی از استان‌های شمال غربی ایران.....نام دارد.

❁ یکی از استان‌های شمال شرقی ایران.....نام دارد.

❁ یکی از استان‌های جنوب غرب ایران.....نام دارد.

❁ یکی از استان‌های جنوب شرقی ایران.....نام دارد.

فعالیت ۲

* با توجه به نقشه ایران، همسایه شمال غربی استان چهارمحال و بختیاری را نام ببرید و آن را رنگ کنید.

فعالیت ۳

* طراحی فعالیت های مربوط به این قسمت به عهده آموزگاران است.

استان چهارمحال و بختیاری

- آیا تا به حال به استان چهارمحال و بختیاری سفر کرده اید؟
- آیا دوست دارید درباره این استان بیشتر بدانید؟

این استان از شمال و شرق به استان اصفهان، از سمت شمال غربی با استان لرستان و از طرف غرب به استان خوزستان و از جنوب با استان کهگیلویه و بویراحمد همسایه است. مرکز این استان شهر کرد نام دارد.

در این استان کوه های فراوانی وجود دارد که بلندترین آن زرد کوه است. در زمستان هوای این استان بسیار سرد است و برف و باران فراوانی در آن می بارد. با آب شدن برف کوه های استان چهارمحال و بختیاری رود کارون و زاینده رود پر آب می شوند.

شغل بیشتر مردم روستاهای استان چهارمحال و بختیاری کشاورزی، باغ داری و دام داری یعنی نگه داری گاو و گوسفند است. مهم ترین محصول کشاورزی این استان بادام است که باغ های آن در اطراف شهرکرد و یکی دیگر از شهرهای این استان به نام سامان دیده می شود. یکی از جاهای بسیار دیدنی این استان دشت لاله های واژگون است که در اردیبهشت ماه بسیار دیدنی است و هر ساله هزاران نفر از مردم از جاهای دور و نزدیک برای تماشای این دشت پر لاله به آن جا می روند. استان چهارمحال و بختیاری یکی از استان های بسیار زیبا با رودخانه های پر آب و کوه های بلند است.

فکر کنید و پاسخ دهید

۱- نام مرکز استان چهار محال و بختیاری چیست؟

۲- در زمستان آب و هوای استان چهارمحال و بختیاری چگونه است؟

۳- شما در کدام استان زندگی می کنید؟ نام دو محصول کشاورزی استان خود را بگویید.

فعالیت ۱

* در نقشه ی زیر با کمک آموزگار استان محل زندگی خود و استان چهار محال و بختیاری را پیدا کنید و با خط به هم وصل کنید.

* برای سفر از استان خودتان به سمت استان چهارمحال و بختیاری باید به کدام جهت حرکت کنید؟ نام جهت را بنویسید.

فعالیت ۲

* با توجه به نقشه ایران، در جاهای خالی نام استان های همسایه با استان چهارمحال و بختیاری را بنویسید.

فعالیت ۳

* طراحی فعالیت های مربوط به این قسمت به عهده آموزگاران است.

به نقشه روبرو نگاه کنید، نام استانی که در نقشه رنگ شده است، چیست؟
بله درست گفتید: بوشهر

استان بوشهر یکی از استان های جنوبی ایران است که در کنار خلیج فارس قرار دارد. بوشهر از شمال با استان های خوزستان و کهگیلویه و بویراحمد و از شرق به استان فارس و از غرب و جنوب با خلیج فارس همسایه است. مرکز این استان بندر بوشهر نام دارد.

هوای این استان در بیشتر ماه های سال بسیار گرم است و در ماه های آذر، دی، بهمن و اسفند کمی سرد می شود. در این استان در بیشتر ماه های سال باران نمی بارد. یکی از مهم ترین شغل های مردم این استان ماهیگیری است. اما مردم به مشاغل دیگری مانند کشاورزی، دام داری و ساختن کشتی نیز مشغول هستند. در این استان نخلستان های زیبایی وجود دارد و خرما یکی از مهم ترین محصولات این استان است. استان بوشهر بندرهای زیادی دارد که مهم ترین بندرهای آن بندر بوشهر و بندر گناوه است.

که کشتی های زیادی به آن جا رفت و آمد می کنند.
استان بوشهر در خلیج فارس چند جزیره دارد که مهم ترین جزیره آن، جزیره خارک است.
استان بوشهر یکی از استان های زیبا و دیدنی کشور ایران است.

فکر کنید و پاسخ دهید

- ۱- استان بوشهر با چه استان هایی همسایه است؟
- ۲- آب و هوای استان بوشهر چگونه است؟
- ۳- چرا شغل بیشتر مردم استان بوشهر ماهیگیری است؟

فعالیت ۱

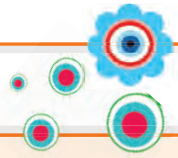
* در نقشه زیر با کمک آموزگار استان محل زندگی خود و استان بوشهر را پیدا کنید و با خط به هم وصل کنید.

* برای سفر از استان خودتان به سمت استان بوشهر باید به کدام جهت حرکت کنید؟ نام جهت را بنویسید.

* در جاهای خالی نام استان های همسایه با استان بوشهر را بنویسید.

* طراحی فعالیت های مربوط به این قسمت به عهده آموزگاران است.

فصل هشتم

بهداشت محیط

به این تصویرها توجه کنید

آموزگار ما آقای امیدی قول داده بود که روز دوم اردیبهشت دانش آموزان را برای گردش به اطراف شهر ببرد. برای همین ما با اشتیاق منتظر آن روز بودیم. بالاخره روز دوم اردیبهشت رسید و ما همراه او به اردو رفتیم. آن جا بسیار خوش آب و هوا و سرسبز بود و ما کنار رودخانه پر آبی نشستیم. بعد از کمی استراحت آقای معلم گفت: راستی می دانید چرا امروز را برای گردش انتخاب کردیم؟ برای این که امروز یعنی دوم اردیبهشت، روز جهانی زمین پاک است و در همه ی دنیا به این مناسبت برنامه هایی اجرا می شود.

یکی از دانش آموزان پرسید: منظور از زمین پاک چیست؟

آقای امیدی پاسخ داد: یعنی پاکیزه نگه داشتن محیط اطرافمان مثل هوا، کوه ها، جنگل ها و دریاها و از بین نبردن آن‌ها.

سپس او ادامه داد: شما به مناسبت امروز چه پیشنهادهایی دارید؟

علی گفت: باید همیشه آشغال ها را در سطل زباله بریزیم. تا همه جا تمیز و پاکیزه بماند.

رضا گفت: درختان باعث تمیزی هوا می شوند. بنابراین بهتر است از درختان مواظبت کنیم تا هوا آلوده و کثیف نشود.

در این موقع رامین با بلند کردن دستش گفت: آب این رودخانه تمیز است ولی اگر، در آن آشغال و زباله بریزیم آن را آلوده می کنیم که باعث از بین رفتن ماهی ها می شود. سینا گفت: من در یک کتاب خواندم زیاد بودن اتومبیل ها در خیابان باعث آلودگی هوا می شود و بهتر است بیشتر از وسایل نقلیه عمومی مثل اتوبوس، مترو و تاکسی استفاده کنیم. در این موقع آقای امیدی گفت: تمام صحبت های شما کاملاً درست و صحیح است. نریختن زباله، مواظبت از درختان، پاکیزگی آب و هوا همه از راه های پاک نگه داشتن زمین است. حالا می توانید به من بگویید که چرا از شما خواستم برای اردو هر کدامتان یک کیسه زباله و چند دستکش همراه بیاورید؟ همه پاسخ دادیم: بله و بعد با شادی از جای خود بلند شدیم دستکش هایمان را به دست کرده و شروع به جمع آوری آشغال ها و زباله های روی زمین کردیم. روز خوبی بود ما چیزهای زیادی یاد گرفتیم و عصر آن روز با خوش حالی به خانه های خود برگشتیم.

فکر کنید و پاسخ دهید

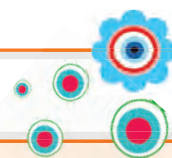
- ۱- روز دوم اردیبهشت چه روزی است؟
- ۲- دو مورد از راه‌های پاکیزگی زمین را نام ببرید.
- ۳- به نظر شما برای پاکیزه نگه داشتن محیط اطرافمان چه کارهایی می‌شود انجام داد؟

فعالیت ۱

به جز پیشنهادهای دانش آموزان که در درس آمده است ، صرفه جویی در مصرف آب نیز به حفظ و پاکیزگی زمین کمک می‌کند. حالا شما درباره‌ی این که چگونه با صرفه جویی در مصرف آب می‌توان به حفظ و پاکیزگی زمین کمک کرد، در کلاس صحبت کنید.

فعالیت ۲

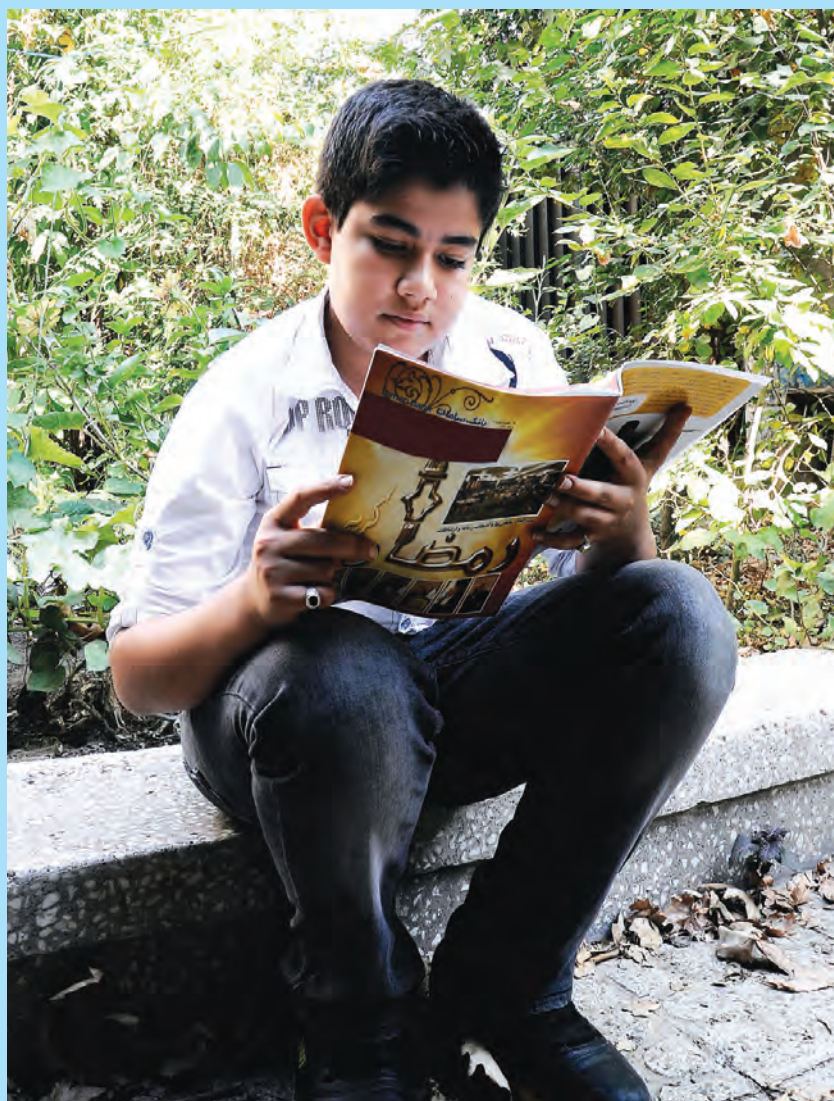
* یک روزنامه دیواری درباره روز زمین پاک در کلاس درست کنید.

* طراحی فعالیت های مربوط به این قسمت به عهده آموزگاران است.

فصل نهم

اوقات فراغت

به این تصویرها توجه کنید

فصل تابستان نزدیک بود و مدرسه‌ها بزودی تعطیل می‌شدند یک روز که در کلاس نشسته بودیم خانم مجیدی معاون مدرسه به کلاسمان آمد و بعد از سلام و احوال‌پرسی، به ما گفت: امسال مدرسه قصد دارد برای اوقات فراغت شما در تابستان پایگاه تابستانی تشکیل دهد. من از نماینده کلاس می‌خواهم در یک ورق کاغذ نام هر دانش‌آموز و کلاس‌هایی که دوست دارند در تابستان در آن شرکت کنند را بنویسد و تا پایان امروز به من تحویل دهد. در این تابستان دانش‌آموزان مدارس دیگر هم در پایگاه مدرسه ما شرکت می‌کنند و شما می‌توانید امسال تابستان دوستان جدیدی پیدا کنید.

بعد از رفتن خانم مجیدی بچه‌ها با هم شروع به گفتگو کردند.

مینا به نماینده کلاس گفت: من نقاشی کردن با آبرنگ را بسیار دوست دارم و می‌خواهم آن را یاد بگیرم پس کلاس نقاشی با آبرنگ را جلوی اسم من بنویس. مریم گفت: من دوست دارم در کلاس‌های ورزشی شرکت کنم مثل شنا و والیبال.

همه بچه‌ها با هم گفتند ما هم می‌خواهیم در کلاس‌های ورزشی شرکت کنیم. پس اسم ما را هم بنویس. همه از این که با شرکت در کلاس‌ها می‌توانستند با دانش‌آموزان مدرسه‌های دیگر هم آشنا شوند بسیار خوش حال شدند.

محبوبه گفت: برادر من از رایانه‌های زیادی می‌کند. من دوست دارم در کلاس رایانه شرکت کنم تا بتوانم با آن کارهای زیادی انجام دهم.

سارا گفت: من در تابستان دوست دارم به روستای پدر بزرگ و مادر بزرگم بروم و در چیدن میوه‌ها به آن‌ها کمک کنم. در روستا به من خیلی خوش می‌گذرد. بنا بر این من در کلاس‌های تابستانی شرکت نمی‌کنم.

سیما گفت: به نظر من رفتن به اردو از همه این کارها بهتر است. چون می توانیم در کنار هم بازی کنیم، غذا بخوریم، گردش و تفریح کنیم، حتی ورزش و نقاشی را هم در اردو می توانیم انجام دهیم.

مهسا گفت: مادر من در خانه قالی بافی می کند. من دوست دارم تابستان به او در قالی بافی و نگه داری خواهر کوچکم کمک کنم.

بعد از این که همه بچه ها نظرات خود را گفتند و نماینده آن ها را نوشت؛ و آن را تحویل خانم مجیدی داد. پس از چند روز در تابلوی دفتر مدرسه روی ورقی نوشته شده بود:

برنامه کلاس های پایگاه

دانش آموزانی که مایل هستند در کلاس های تابستانی شرکت کنند با مراجعه به دفتر مدرسه ثبت نام نمایند.

کلاس های تابستانی

- ۱- اردوی دانش آموزی
- ۲- کلاس ورزشی (والیبال، شنا) و نقاشی
- ۳- کلاس رایانه
- ۴- کلاس تقویت درس های ریاضی و فارسی

همان طور که در داستان این درس دیدید در فصل تابستان که مدرسه ها تعطیل می شود و دانش آموزان وقت بیشتری دارند می بایست ، برای آن برنامه ریزی کنند و بهتر است دانش آموزان برای گذراندن اوقات فراغت خود با پدر، مادر و بزرگ ترها مشورت کنند.

حالا شما دوست دارید اوقات فراغت خود را چگونه بگذرانید؟

فکر کنید و پاسخ دهید

- ۱- در چه فصلی اوقات فراغت دانش آموزان بیشتر است؟ چرا؟
- ۲- برای انتخاب برنامه اوقات فراغت باید با چه کسانی مشورت کنیم؟
- ۳- شما برای گذراندن اوقات فراغت خود چه کارهایی را دوست دارید انجام دهید؟

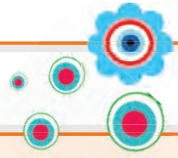
فعالیت ۱

* داستان درس را به صورت نمایش نامه در کلاس اجرا کنید.

فعالیت ۲

* جدول زیر را کامل نمایید.

پیشنهادها برای گذراندن اوقات فراغت	نام دانش آموز
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

* طراحی فعالیت های مربوط به این قسمت به عهده آموزگاران است.